

INFORMACE

K PRŮZKUMU TĚŽBY BŘIDLICOVÝCH PLYNŮ NA POLICKU

V úvodu roku vydalo Ministerstvo životního prostředí, prostřednictvím svého pracoviště v Hradci Králové (MŽP HK), správní rozhodnutí, na jehož základě bylo společností Basgas Energy Czech s. r. o. stanoveno průzkumné území Trutnovsko pro provedení vyhledávacího průzkumu ropy a hořlavého zemního plynu vázaného na paleozoické sedimenty vnitrosudetské pánve, přičemž za zásadní je třeba považovat skutečnost, že se toto průzkumné území zahrnuje včetně části trutnovského regionu i celé území Chráněné krajinné oblasti Broumovsko, a části Náchodska. Ve vydání tohoto povolení je tedy možno spatřovat, jakým způsobem Česká republika tenduje k větší energetické soběstačnosti, a to v duchu Státní energetické koncepce (ke stažení zde: <http://www.mpo.cz/dokument5903.html>).

MŽP HK tak vydalo povolení, na jehož základě (v případě, že by toto rozhodnutí nabylo právní moci a faktické účinnosti) mohla výše uvedená společnost zahájit průzkum těžby tzv. břidlicových plynů na území našeho města a v jeho blízkém okolí (tj. na území sousedních měst a obcí).

Ve zkratce se pokusím – velmi lapidárně a laicky, přesto snad maximálně objektivně – nastínit nejen samotný způsob provádění průzkumu území, ale i způsob provádění těžby.

Jednou z možností průzkumu je tzv. seizmický průzkum, čili metoda, kdy se za pomoci měření času odrazu silných vibrací vhnáných do zemského povrchu prostřednictvím speciálních přístrojů (např. vibračních desek umístěných na nákladních automobilech) od určitých zemských vrstev zjišťuje latence užitečných nerostů v zemské kůře.

Druhou možností průzkumných prací jsou průzkumné vrty, kdy se existence určitého horninového prostředí, v níž se možnost výskytu ropy a zemního plynu předpokládá, zkoumá postupným zapouštěním vrtu do zemské kůry. Zatímco v případě hydrogeologických vrtů se většinou pohyboval prováděný průzkum ve hloubkách do 100 m, probíhá těžba břidlicových plynů ve světě z hloubek 2000 m (případně i z hloubek větších).

Na první pohled se oba výše uvedené důvody zdají relativně neškodnými, avšak pokud podrobíme zejména druhý ze zmíněných způsobů průzkumu detailnějšímu zkoumání, zjistíme, že je takový průzkum pro naše okolí vážným rizikem.

Krajinný ráz

Vlastní umístění průzkumných vrtů do území je dle mého soudu ohrožením samotné podstaty zřízení chráněné krajinné oblasti v Broumovském výběžku. Chlácholivá slova o tom, že vydaným povolením byl povolen „jen“ průzkum území a nikoliv vlastní těžba vyznívají jako lichý argument, neboť náklady vynaložené na zřízení jediného průzkumného vrtu se pohybují v řádu desítek milionů korun, a zájmem investora bude jistě získat tyto vynaložené prostředky zpět. Průzkumné a následně zřizované těžební vrty mají podobu průmyslových objektů a soustav mobilních buněk, které jsou umístěny na ploše o přibližné rozloze 1 ha, přičemž tato plocha je za účelem umístění objektů a dobré přístupnosti vždy výškově upravena do jednodolité roviny.

Každému vrtu pak směrem do krajiny dominuje těžební věž (na fotografii je zachycena jedna z věží průzkumného vrtu u silnice č. 118 ve státě Pensylvánie, USA), přičemž tato věž výrazně převyšuje výšku lesa, jaké jsou běžné v našem okolí (tedy lesy mírného pásma).

Dalším aspektem, který by do budoucna značně působil na okolní krajinu, je trvalé osvětlení těžních věží, a to jak z důvodu 24 hodinového provozu (probíhajícího po celý týden), tak z důvodu bezpečnosti leteckého provozu (nad naším územím jsou letové koridory jak civilního, tak vojenského provozu).

Jednou z podmínek umístění těchto věží je pak samozřejmě dobrá dopravní obslužnost, takže bývají většinou zřizovány blízko přístupových komunikací, a zároveň v blízkosti dalších infrastrukturních vedení. Nicméně právě možnost příjezdu vozidel je třeba považovat za zásadní, neboť právě těžká nákladní vozidla jsou v první fázi vrtání (tj. při průzkumu) a v případě zahájení těžby hybnou silou celého vrtu. Blízkost plynovodu je pak také častým důvodem pro lokalizaci místa vrtu, neboť relativní blízkost možnosti napojení na plynovod snižuje náklady těžařské firmy.

Díky negativním dopadům na životní prostředí obydlených částí (značná hluková zátěž při provádění hydraulického štěpení v podloží) bývají tyto vrty umísťovány mimo současně zastavěná území – tedy do volné krajiny, kterou tím značně devastují, neboť k maximální výtěžnosti vrtů je třeba, aby 1 km² bylo umístěno vždy několik vrtů

Další negativem, které se bezpochyby „zapíše“ do podoby krajiny, jsou nové koridory vedení plynovodů, které budou muset být v území doplněny, neboť stávající plynovody nemohou kapacitně dostávat pro množství plynu, jaké by bylo patrně těženo.

Otázkou nyní neřešenou je, zda by bylo možné nová vedení přimknout k již existujícím koridorům, přičemž i tuto otázku je třeba považovat za zásadní, neboť územní plány prozatím s umístováním strategických vedení (neregionálního významu) do těchto koridorů nepočítají.

Ochrana podzemních a povrchových v pánvi

Krajinný ráz pak není jedinou dotčenou hodnotou v našem okolí. Další – dle mého soudu i významnější – hodnotou v území jsou podzemní vody. Převážná část Broumovského výběžku je oblastí se stanovenou ochranou podzemních vod, neboť voda v Polické pánvi má výraznou kvalitu (voda, kterou odebíráme ze svých domácích kohoutků má charakter balené kojenecké vody).

Provádění průzkumu výskytu (plynem nasycených) břidlicových vrstev, jakož i následná těžba jsou pro vodu, která se nachází v Polické pánvi několikerým rizikem.

V řadě prvé je jakékoliv systematické vrtání v pánvi nebezpečné z důvodu možnosti ovlivnění toku podzemních vod v podzemních vrstvách, kdy každý další vrt (otvor do pánve) může jak změnit ustálený směr „toku“ vod, tak mocnost zdrojů, a samozřejmě může dojít i dalších negativů, jakými jsou propojení zemních kolektorů, či přímo vnesení různých chemických látek do podzemních vod (s nemožností jejich účinného vyčištění).

Těžba břidlicových plynů totiž probíhá již výše zmíněnou technologií hydraulického štěpení, což je postup, kdy se do připraveného vrtu nejprve spustí trhavina, přičemž za pomoci výbuchů v podzemí (v hloubkách kolem 2 km) se naruší jinak kompaktní hornina, přičemž následně se do puklin podél vrtu vhání voda pod tlakem 100 MPa. Tato voda pak není obyčejnou vodou, nebo – jak uvedla některá média – obyčejnou vodou obohacenou o běžnou kuchyňskou sůl, ale je vodou aditivovanou (tedy vodou výrazně obohacenou řadou chemikálií (mmj. benzen, toluen, xylen, formaldehyd, pesticidy ...), přičemž ve vodě je obsažen i písek. Pro jednotlivé vrty je pak potřebná voda v řádu tisíců m³ (!). Objem chemických látek je pak v řádu desítek m³. Po provedení hydraulického štěpení se část vody (uváděno je 50 – 70 %) vrací zpět na povrch, zbytek, včetně chemických látek zůstává trvale v podloží. Z již uvedeného je patné, že problematickým

není jen vlastní „provrtávání“ dna Polické pánve, ale i vlastní potřeba značného množství vody, kterou vodní toky, jakými jsou Metuje nebo Stěna nemohou nabídnout. Dalším problémem je pak voda vrácená na povrch, neboť právě díky jejímu složení není možné ji odvádět do vodních toků, ale je třeba ji jímát ve speciálních nádržích, ze kterých je voda čerpána a odvážena na speciální čistírny odpadních vod. Nemusím dodávat, že tedy jak samotná nádrž, tak prováděné přečerpání, ale i odvoz kontaminovaných vod je další výraznou zátěží pro celé území. Na zemský povrch se totiž z podzemí nevrací původní aktivovaná voda, ale tzv. štěpná tekutina, neboli aktivovaná voda obohacená o další látky (ropné a radioaktivní látky), „příbrané“ v podzemí. Pro ilustraci dopadů vlastní těžby na území je důležité dodat, že hydraulické štěpení se v případě jednoho vrtu provádí až 17× (!!!). Je zřejmé, že odvoz a čištění vod ve specializovaných čistírnách odpadních vod jsou dalšími náklady pro těžářské firmy. Zkušenosti (zejména z USA) hovoří o tom, že těžářské firmy se v tomto ohledu snaží minimalizovat své náklady tím, že štěpnou tekutinu nechávají odpařovat ve zřízených nádržích (viz obrázek výše). Do ovzduší v blízkosti nádrže tak unikají různé těkavé uhlovodíky.

Díky již zmíněnému propojení zemních kolektorů a riziku špatně provedeného utěsnění vrtu hrozí i proniknutí břídlivých plynů podél vrtu až do vrstev nasycených pitnou vodou, přičemž jsou zdokumentovány i případy, kdy došlo k chuťovému znehodnocení pitné vody, nebo k takovému zvýšení obsahu uhlovodíků ve vodě, že došlo k výbuchu plynu ve vrtaných studních, či zahoření plynu vycházejícího společně s pitnou vodou z vodovodu (viz obrázek).

Ochrana ovzduší a hluk

Provádění průzkumu, a zejména následná aktivní těžba, jsou masivní zátěží ovzduší v dotčené lokalitě. Důvodem je samotná technologie provádění průzkumného vrtu, včetně následně realizované těžby za užití výše popsaného procesu hydraulického štěpení. Pro vlastní

provádění průzkumu a těžby se užívají těžká nákladní vozidla, přičemž užití identických vozidel se předpokládá i pro další činnosti související s průzkumem (výše zmíněný seizmický průzkum), tak pro navážení materiálu na těžební plošinu, a konečně pro odvážení odpadů (včetně odpadních vod). Na obrázku je patrné, kolik nákladních vozidel, vybavených speciální technologií (vše na bázi

dieselových motorů), je zapotřebí k dovozu chemických látek, a k vyvinutí tlaku pro samotnou štěpnou reakci. Připomínám, že hydraulické štěpení probíhá v případě jednoho vrtu až 17×. Dotčení jinak čistého ovzduší v našem okolí tak nelze rovněž nijak bagatelizovat. Hluk, jaký

zobrazené stroje působí přímo na místě, není třeba zdůrazňovat, nicméně pro ilustraci je dobré shlédnout některé videa, která jsou dostupná k tématu těžby břidlicových plynů (angl. *shale gas*) na serveru www.youtube.com.

Současný postup a postoj města Police nad Metují

Vydání shora uvedeného rozhodnutí MŽP způsobilo zděšení v řadách zástupců řady samospráv v celé oblasti, neboť v převážné většině se města a obce k záměru provádění průzkumu postavily negativně, případně (jako my) se samosprávy měst a obcí k záměru v první fázi nevyjádřily předem vůbec, neboť z dokumentů, které obdržely, nebylo vůbec zřejmé, že je ve věci vedeno správní řízení, které bude ukončeno vydáním správního rozhodnutím.

Ve chvíli, kdy rozhodnutí dorazilo do našich datových schránek, jsme se o věc začali zajímat podrobněji, přičemž jsme ihned v prvním lednovém týdnu podali proti rozhodnutí MŽP HK tzv. rozklad (procesně je možné tento rozklad považovat za odvolání, neboť v důsledku uplatnění rozkladu dalšími městy a obcemi nenabylo rozhodnutí MŽP HK prozatím právní moci, a není účinné). O podaném rozkladu bude rozhodovat rozkladová komise ministra životního prostředí, která předloží své rozhodnutí k podpisu přímo ministru životního prostředí. Teprve poté bude zřejmé, zda byla průzkumu výskytu břidlicových plynů vystavena zelená, nebo červená, a zda se celý proces přesune zpět na MŽP HK, k novému projednání, či zda budeme nuceni brojit proti rozhodnutí ministra žalobou u správního soudu.

Některá média informovala o vydaném povolení celkem klasicky, a v důsledku tradičně nekvalitní práce médií je tak nyní obcím na Náchodsku, Broumovsku a Trutnosvsku podsouváno, že se pokoušejí svým postojem znemožnit nebo výrazně ztížit neškodnou těžbu břidlicových plynů, byť k tomu de facto neexistuje racionální důvod. Dokonce pak někteří z novinářů neváhají města a obce ovlivnit z tzv. postoje NIMBY (z angl. *Not In My Back Yard*; tedy „ne na mém dvorku“). Avšak i autoři publikovaných článků si mohli jednoduše dohledat, že postoj obcí není veskrze postojem NIMBY, ale spíše postojem NIABY (z angl. *Not In Anyone's Back Yard*, tedy „ne na ničí zahrádce“), nebo ještě spíše tzv. postojem NOTE (z angl. *Not Over There Either*, čili „tam taky ne“).

Nicméně postoj obcí je v tomto ohledu daleko prostší, a není třeba pro něj hledat cizojazyčné akronymy. Postoj místních samospráv v dotčeném území lze označit za POSTOJ SELSKÉHO ROZUMU.

Zástupci obcí jsou totiž ve skutečnosti velice niterně spjati s hodnotami, díky nimž byla na území, kde MŽP HK hodlá povolit provedení průzkumných těžařských prací, vyhlášena různá chráněná území, počínaje Chráněnou oblastí přirozené akumulace vod (CHOPAV Polická pánev), Ochranným pásmem zdrojů pitné vody (a to jak vnitřních, tak vnějších ochranných pásem) a Chráněnou krajinnou oblastí či národním parkem (CHKO Broumovsko, Krkonošský národní park) pokračujíc, a konče územím s ochranou zřídél (Náchod, Běloves).

Ke cti všech dotčených orgánů, které v rámci výkonu státní moci chrání uvedené veřejné zájmy (tedy zájem na ochraně přírody a krajiny, zájem na ochraně vod) je třeba říci, že k záměru těžby břidlicových plynů tyto orgány vydaly nesouhlasná stanoviska (!!!).

Nelze se divit ani tomu, že sami starostové nyní sami bojují za ochranu výše uvedených veřejných zájmů. Zejména z důvodu, že často právě skrze ochranu výše uvedených veřejných zájmů řada jejich smělých a daleko prozaičtějších záměrů či plánů, a řada těchto záměrů se pak z důvodu ochrany veřejných zájmů notně pozdržela či značně ekonomicky prodražila. Rozhodnutí MŽP HK je tedy nejen fackou do tváře zástupcům řady obcí, ale i fackou do tváře řady stavebníků, jejichž – v porovnání se záměrem těžby – naprosto bagatelní stavební záměry byly zamítnuty právě z důvodu přísné ochrany vod (v podzemí i na povrchu) či proto, že by tyto záměry byly závadou na krajinném rázu.

Shora popsané logické vyústění strategických záměrů státu stran těžby břidlicových plynů pak ovšem krom výše popsaných kolizí s veřejnými zájmy v území, naráží na samotný rozpor s již v úvodu zmíněnou Státní energetickou koncepcí, neboť tato koncepce ve své preambuli vyjadřuje maximu celé vize státu v této oblasti, když jednoznačně proklamuje, že **základními prioritami Státní energetické koncepce jsou maximální (!) nezávislost na cizích zdrojích energie, bezpečnost a spolehlivost všech druhů dodávek energie, při její racionální decentralizaci a konečně též udržitelný rozvoj zahrnující jak ochranu životního prostředí, tak ekonomický a sociální rozvoj.**

Maximální šetrnost k životnímu prostředí pak dále koncepce rozvádí tím způsobem, že de facto zamezuje užití jakýchkoliv technologií, které by kdy mohly být potenciálním rizikem pro jakoukoliv složku životního prostředí (a to pro futuro), přičemž sám stát se přímo v textu koncepce zasazuje (!!!) o to, *aby technologie využívané při získávání či přeměně energie minimalizovaly produkci neodbouratelných a nerecyklovatelných odpadů, které budou tvořit zátěž pro budoucí generace.*

S přihlédnutím k § 19 zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, v platném znění, je **Ministerstvo životního prostředí ústředním orgánem státní správy pro ochranu přirozené akumulace vod, ochranu vodních zdrojů a ochranu jakosti povrchových a podzemních vod, pro ochranu ovzduší, pro ochranu přírody a krajiny, pro oblast provozování zoologických zahrad, pro ochranu zemědělského půdního fondu, pro výkon státní geologické služby, pro ochranu horninového prostředí, včetně ochrany nerostných zdrojů a podzemních vod, pro geologické práce a pro ekologický dohled nad těžbou, pro odpadové hospodářství a pro posuzování vlivů činností a jejich důsledků na životní prostředí, včetně těch, které přesahují státní hranice. Dále je ústředním orgánem státní správy pro myslivost, rybářství a lesní hospodářství v národních parcích. Je rovněž ústředním orgánem státní správy pro státní ekologickou politiku, pro systém značení ekologicky šetrných výrobků a služeb a pro program podporující dobrovolnou účast v systému řízení podniku a auditu z hlediska ochrany životního prostředí.** Z uvedeného ustanovení opět prozařuje zájem státu na ochraně určitých složek životního prostředí, které zcela jasně nadřazuje jiným zájmům. Rozhodnutí MŽP HK pak zcela popírá principy, na nichž je obecně založena ochrana životního prostředí u nás (viz zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, v platném znění) – tedy zejména princip trvale udržitelného rozvoje, který případná těžba v tak citlivém území, jakým dotčená oblast je nemůže být naplněn, a

to zejména stran rizika kontaminace podzemních a povrchových vod, potažmo negativním dopadu na krajinu a ovzduší.

Je tedy naprosto s podivem, jak mohlo MŽP HK vydat rozhodnutí k povolení průzkumu území za účelem zjišťování potenciálních zdrojů těžby břidlicových plynů.

Ještě více se však podivuji stoickému klidu roztodivných ekologických hnutí, které působí v našem území, potažmo na území celé republiky. Tato hnutí leckdy využívají možnosti jakéhokoli zviditelnění se ve jménu ochrany životního prostředí, leckdy i proti názoru občanů a samospráv, leckdy i proti zdravému rozumu. Ale je to asi tím, že v této chvíli není možné poutat se teatrálně k bagrům či nákladním vozům, nebo stromům, jimž hrozí porážení (z důvodu mýcení lesa pro těžní plošinu), či vylézt na těžní věž a tam demonstrativně několik dní hladovět... Chce se mi věřit, že to není způsobeno tím, že na účty těchto organizací dosud samosprávy obcí v dotčeném území nezaslaly příznivé finanční dary, ale tím, že postup MŽP HK byl skutečně prozatím utajen.

ZÁVĚR

Jsme připraveni naše území bránit, a to všemi prostředky, které se nám za tímto účelem nabízejí, tedy prostředky právní, spočívající v řádných a mimořádných opravných prostředcích proti rozhodnutí MŽP, a dále spočívající v systému žalob ve správním soudnictví. Skutečnost, že se průzkumné práce mohou dotýkat i jednoho ze základních práv, které je deklarováno Listinou základních práv a svod – tedy práva na příznivé životní prostředí – není vyloučena ani možnost podání ústavní stížnosti, či žaloby u Soudu pro lidská práva. Pevně věřím, že o takovou reklamu nestojí jak společnost Basgas Energy Czech s. r. o., tak samotná Česká republika.

Nicméně, věrme, že konečnému zamítavému stanovisku pomohou i závěry průzkumu prováděného v území v 80. letech (zjišťování možnosti těžby uhlí), kdy bylo zjištěno, že těžba v našem území je ekonomicky nevyhodná. O dalším vývoji v této věci Vás budeme průběžně informovat.

Bc. Jiří Škop

místostarosta

Police nad Metují

S využitím informací a fotografií těchto zdrojů:

www.wikipedia.com

www.wikipedia.cz

<http://www.marcellus-shale.us/>

<http://www.huttonenergy.com/>

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/161662-obcim-na-trutnovsku-se-nelibi-tezba-bridlicoveho-plynu-ani-pruzkumne-vrty/>

<http://www.tzb-info.cz/zemni-plyn/8197-mzp-povolilo-hledani-moznych-lozisek-bridlicoveho-plynu>